

MENNESKERETTIGHEDER

I RELATION TIL

HOMOSEKSUELLES BØRNEFAMILIER

ved

Søren Laursen

Landsforeningen for bøsser og lesbiske, Forbundet af 1948
Teglårdstræde 13, Postboks 1023, 1007 København K

oktober 1996

1. INTRODUKTION

Menneskerettighederne er formuleret i diverse traktater. Eksempelvis har Danmark tiltrådt FNs Menneskerettighedskonvention, FNs Konvention om Barnets Rettigheder, og Den Europæiske Menneskeretskonvention. Den sidste er indkorporeret i dansk lov, dvs. den er en del af dansk ret. Modsat forpligter de andre blot Danmark til at tilse, at landets love er i overensstemmelse med konventionernes indhold.

Børnekonventionens bestemmelser er mere vidtrækkende end Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. På den anden side er der til den sidste knyttet et effektivt klageapparat, Den Europæiske Menneskerettighedskommission som kan indstille sager til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

2. MENNESKERETTIGHEDER FOR BØRN I HOMOFAMILIER

2.1. BAGGRUND

Flere og flere lesbiske og bøsser vælger i dag at få børn. I praksis forekommer adskillige typer af familiemønstre: Hvor faderen er anonym (ukendt sæddonor); hvor faderen er kendt, men ikke har nogen faderrolle ift. barnet (kendt sæddonor); hvor faderen har samkvem med barnet (som det kendes fra fraskilte); eller hvor begge biologiske forældre tager del i barnets hverdag, evt. ved bofællesskab.

Det er almindeligt, at barnet vokser op hos et par, og at disse to mennesker opfatter sig som sociale forældre, og ligeledes at barnet opfatter disse som forældre. Typisk har parret indgået registreret partnerskab.

Sammenlignet med ægteskabet er det registrerede partnerskab omfattet af en række undtagelser, når det drejer sig om børn: Det er ikke muligt at foretage stedbarnsadoption,

hvorfor det ikke er muligt at få fælles forældremyndighed, ligesom barnet ikke kan blive livsarving efter den ikke-biologiske forælder. Yderligere er det heller ikke muligt at adoptere et fremmed barn.

Andre lande er fulgt efter Danmark og har indført registreret partnerskab: Norge, Sverige og Grønland, og senest Island. Disse landes love er analoge til den danske lov - dog er man på Island gået et skridt videre end i de andre lande, idet man har givet mulighed for fælles forældremyndighed.

2.2. BØRNEKONVENTIONEN

Der er en række bestemmelser i Børnekonventionen, som klart er overtrådt i og med, kun den ene af de sociale forældre er anerkendt. Det er her naturligvis en forudsætning, at Børnekonventionen faktisk taler om sociale forældre. Det er imidlertid konventionens hele intention at beskytte barnets rettigheder i dagligdagen, hvorfor det vil være meningsløst ikke (også) at tolke således.

Problemstillingerne skal her præsenteres som en kommenteret gennemgang af de artikler i konventionen, som kommer i betragtning.

Artikel 2.1. Deltagerstaterne skal respekttere og sikre de rettigheder, der er fastsat i denne konvention, for ethvert barn indenfor deres jurisdiktion, uden forskelsbehandling af nogen art og uden hensyn til barnets eller dets forældres eller værges race, hudfarve, køn, sprog, religion, politiske eller anden anskuelse, national, etnisk eller social oprindelse, formueforhold, handicap, fødsel eller anden stilling. **2.2.** Deltagerstaterne skal træffe alle passende forholdsregler for at sikre, at barnet beskyttes mod alle former for forskelsbehandling eller straf på grund af barnets forældres, værges eller familiemedlemmers stilling, virksomhed, udtrykte anskuelser eller tro.

Iflg. denne artikel skal staterne sikre de i konventionen givne rettigheder også for børn af homoseksuelle forældre, idet barnets rettigheder skal respekteres og sikres uden hensyn til forældres køn og anskuelse. Dette må gælde desuagtet kategorien køn sikkert er indsat alene med reference barnet. At staterne skal beskytte barnet mod forskelsbehandling pga. forældrene er naturligvis ikke opfyldt i Danmark, hvilket jo netop fremgår af den række af forskelsbehandlinger, som beskrives i det følgende.

Artikel 3.1. I alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for socialt velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række.

Det er ikke i barnets interesse, at dets forældre ikke anerkendes af staten og evt. af private institutioner. Følgevirkningerne, som de kommer til udtryk i de efterfølgende artikler, er i alle tilfælde til skade for barnet, eller begrænser dets muligheder i sammenligning med andre børn.

Artikel 5. Deltagerstaterne skal respekttere det ansvar og de rettigheder og pligter, som forældrene har, eller, hvor dette finder anvendelse, tilsvarende ansvar, rettigheder og pligter for såvidt angår medlemmerne af den udvidede familie eller samfundet i overensstemmelse med stedlig sædvane, samt værges eller andre personer med juridisk ansvar for barnet, til på en måde, der svarer til den løbende udvikling af barnets evner, at yde passende

vejledning og støtte til barnet i udøvelsen af rettighederne anerkendt i denne konvention.

Denne artikel beskytter forældrenes ret til at opdrage deres børn. Denne ret er imidlertid frataget den ikke-biologiske forælder, al den stund denne ikke kan tildeles forældremyndighed. Dette er yderligere i konflikt med artikel 18.1:

Artikel 18.1. Deltagerstaterne skal bestræbe sig på at sikre anerkendelse af princippet om, at begge forældre har fælles ansvar for barnets opdragelse og udvikling. Forældrene eller i givet fald værger, har hovedansvaret for barnets opdragelse og udvikling. Barnets tarv skal for dem komme i første række.

Artikel 7.1. Barnet skal registreres umiddelbart efter fødslen og skal fra fødslen have ret til et navn, ret til at opnå statsborgerskab og, så vidt muligt, ret til at kende og blive passet af sine forældre.

Igen er det et problem at opfylde denne artikel, når staten ikke anerkender den ene forælder. Artiklen er iøvrigt et klart eksempel på problemet med konventionens manglende præcisering af, hvad der forstås ved forældre: Teksten giver mening, når man f.eks. betragter tvangsfjernelse af børn fra deres forældre. Men i forbindelse med donation er der en indre konflikt i teksten, netop fordi der ikke skelnes mellem forældretyper. Det giver ingen mening at sikre børn, at de kan vokse op hos deres donorforældre. Det giver heller ingen mening, at sikre børn, at de kender deres sociale forældre. Det er altså nødvendigt, og helt op til deltagerstaternes lovgivende og administrative organer, at fortolke artiklens indhold ift. donation.

Noget tilsvarende gør sig gældende for artikel 8.

Artikel 8.1. Deltagerstaterne påtager sig at respektere barnets ret til at bevare sin identitet, herunder statsborgerskab, navn og familieforhold, som anerkendt af loven og uden ulovlig indblanding.

I *Lov og Ret om Børn*¹ bruges denne artikel som argument for ophævelse af donoranonymitet, idet det genetiske ophav betragtes som en del af barnets identitet. Til gengæld, kan der ikke herske tvivl om, at familieforhold indbefatter de sociale forældre.

Artikel 8.1 har sammen med de følgende artikler betydning i spørgsmålet om samværsret:

Artikel 9.1. Deltagerstaterne skal sikre, at barnet ikke adskilles fra sine forældre mod deres vilje, undtaget når kompetente myndigheder, hvis afgørelser er undergivet retlig prøvelse, i overensstemmelse med gældende lov og praksis bestemmer, at en sådan adskillelse er nødvendig af hensyn til barnets tarv. En sådan beslutning kan være nødvendig i særlige tilfælde, f.eks. ved forældres misbrug eller vanrøgt af barnet, eller hvor forældrene lever adskilt og der skal træffes beslutning om barnets bopæl. **9.3.** Deltagerstaterne skal respektere retten for et barn, der er adskilt fra den ene eller begge forældre, til at opretholde regelmæssig personlig forbindelse og direkte kontakt med begge forældre, undtaget hvis dette strider mod barnets tarv.

I henhold til ovennævnte artikel 18.1 skal staterne anerkende, at barnets opdragelse og udvikling er et fælles anliggende for forældrene. I *Lov og Ret om Børn* benyttes disse artikler

---

¹ LOV OG RET OM BØRN. Det Danske Center for Menneskerettigheder, 1993

i diskussionen om samværsret ifm. forældrenes samlivsophør, idet der peges på forskelsbehandlingen i relation til gifte hhv. ugifte fædre. For homo-familien er der i dag slet ingen mulighed for at sikre, at barnet fortsat kan se sin ikke-biologiske forælder ved samlivsophør. Artiklerne 7.1, 8.1 og 9.1 er sammen med følgende af betydning ved den biologiske forælders død:

Artikel 16.1. Intet barn må udsættes for vilkårlig eller ulovlig indblanding i sit privat- og familieliv, sit hjem eller sin brevveksling, eller ulovlige angreb på sin ære eller sit omdømme. **16.2.** Barnet har ret til lovens beskyttelse mod sådan indblanding eller sådanne angreb.

Der er i dag ingen mulighed for at sikre, at barnet kan fortsætte med at leve med sin anden forælder, idet det i sidste instans vil være den biologiske forælders families afgørelse. Heller ikke udfærdigelsen af et børnetestamente vil i dette tilfælde give nogen sikkerhed. Det er naturligvis en helt uantagelig situation og strider mod barnets tarv, at det således risikerer at miste begge forældre på en gang. Igen er det den manglende forældremyndighed, der er problemet.

Artikel 18.2. Med henblik på at sikre og fremme de rettigheder, der er indeholdt i denne konvention, skal deltagerstaterne yde passende bistand til forældre og værger ved disses udførelse af deres pligter som opdragere af børn og skal sikre udviklingen af institutioner, ordninger og tjenesteydelser til omsorg for børn. **18.3.** Deltagerstaterne skal træffe alle passende forholdsregler for at sikre, at børn af arbejdende forældre har ret til at nyde godt af omsorgsforanstaltninger for børn, som de er berettiget til.

Artikel 26.1. Deltagerstaterne skal anerkende ethvert barns ret til at nyde godt af social sikkerhed, herunder social forsikring, og skal tage de nødvendige forholdsregler for at opnå uindskrænket opnåelse af denne ret i overensstemmelse med national ret.

Artikel 27.1. Deltagerstaterne anerkender ethvert barns ret til den levestandard, der kræves for barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sociale udvikling. **27.2.** Forældrene eller andre med ansvar for barnet har hovedansvaret for efter evne og økonomisk formåen at sikre de levevilkår, der er nødvendige for barnets udvikling. **27.3.** Deltagerstaterne skal i overensstemmelse med nationale forhold og indenfor deres evner og økonomiske muligheder træffe passende forholdsregler for at bistå forældre og andre med ansvar for barnet med at gennemføre denne ret og skal i tilfælde af behov derfor yde materiel bistand og udarbejde støtteprogrammer, især med hensyn til ernæring, beklædning og bolig.

Der er to forskellige konflikter: I og med kun den ene forælder er anerkendt, kan den ikke-biologiske forælder ikke drage nytte af orlogsordningerne, dvs. barselsorlov og forældreorlov. Dette er i konflikt med artikel 18, som forpligter staten til at tilse, børn har ret til at nyde godt af omsorgsforanstaltninger.

Visse private virksomheder har valgt at give den ikke-biologiske forælder orlovsmulighed, men det er ikke muligt for offentligt ansatte. De nugældende orlogsordninger er vedtaget efter Danmarks tiltrædelse af Børnekonventionen.

Den anden konflikt er med hensyn til arv: Barnet kan ikke blive livsarving efter den ikke-biologiske forælder. Det strider mod artikel 27, idet forældrene ikke kan sikre børnene de oparbejdede værdier på samme vilkår som heteroseksuelle kan.

2.3. KONKLUSION

En række af de problemer, som opstår i homofamilier med børn, burde ikke kunne opstå i Danmark, da børnenes rettigheder er beskyttet af FNs Børnekonvention. Der er imidlertid en række konkrete situationer, hvor disse rettigheder ikke gives barnet: Der er det faktum, at den ene forældre simpelthen ikke anerkendes. Heraf følger en forskelsbehandling i forhold til orlovsordninger, samværsret ved samlivsophør, barnets placering ved den biologiske forælders død, og arv.

Alle disse problemer kan løses ved at indføre muligheden for stedbarnsadoption i det registrerede partnerskab. Herved ville børn i heterofamilier og børn i homofamilier opnå helt analoge vilkår.